

CONVERSIÓ I MORT
D'EN QUIM FEDERAL

I

En Quim Federal, estès damunt la màrrega rebregada, endevina que li arriba l'ocana que no té retorn i ho comunica a la Rossenda, dreta i despenjada al seu davant. El diàleg s'allargassa a crits en el desordre de l'alcova.

—Ai que em moro, Rossenda!

—Ta mare!

—Et dic que em moro, reina, que no em tocaran les mateixes de demà.

—No m'espantis, que estic delicada i el sotrac no em convé.

—La dinyo.

—Assassí!

—Aquesta sí que no la conto.

—Però què et passa, Federal? Que va pel ram del negre, aquest paraulejar, o és gresca?

—T'ho juro, Rossenda, em veuràs fer el sardina a les meves altures, cinquanta-tres d'encara no fets.

—Estafes el compte a la fe, descregut, rondes la multiplicació del deu per sis, ganàpia, prou que ho sé. Mestra, jo, amb tants anys d'arrossegar aque-

lla inexperiència amb en Pinxo Arruga, malaguanyada.

—No és l'hora de treure un càlcul fi, Rossenda. Allà va que trona i res no varia si són tres de més o tres de menys. La qüestió, que m'arriba l'instant del catacrec. Ai, Rossenda, el ventre!

—Aguanta ferm, Quim, almenys fins que una servidora et faci una tisana. Que no diguessin que, perquè no et sóc massa res, no vares anar a can Pis-traus amb tots els ets i uts.

—No te'n riguis, Rossenda, que va de valent.

—Assassí, que estic sola amb tu i m'arribaràs a treure de polleguera. On et fa mal?

—Aquí, Rossenda, al ventre, ja t'ho he dit. No em remenis, que els esperits no estan per estovar el matalàs.

—Ai, Jesús, la paraulada va de veritat, ara ho conec. Quim, procura, a la darrera, esbufegar a dret en la sort d'aquesta venturadeta que t'ha sacrificat anys i panys i una carn de poc rebrec. Ho et diré que l'estrenessis, però sí que vares actuar de setè. Honradesa, Quim, considera que em deixes molt plorosa i poc vídua. I si arreglarem els paperots de la convivència? Un escrúpol de mà alçada i tot va millor.

—Ai que em moro!

—Apa, Quim, dóna'm el gust de poder-me disfressar de dol legítim.

—Rossenda.

—Què?

—Es diu «què mana».

—Què mana.

—Clou de continent la mui i recorda que tractes en Quim Federal.

—Ai, mare, que una faci d'escarràs, total per en-senyar a les acaballes les vergonyes pels carrers! Egoista, lladre! Malaguanyada de mi!

—No em vinguis amb més brocs. Prou, fes el que vulguis mentre callis, bruixa.

—Així, és de consciència. Aniré a avisar mossèn Apagallums.

La Rossenda surt, i el Federal es rebolca pel llit, en el pròleg de les acaballes.

II

En sortir, la Rossenda topava en Ventura el sagristà, el qual l'obligà a recular i pel camí l'assabentava de la momentània absència de mossèn Apagallums: mentre torna, ell prepararia la lamineta del Federal. En entrar tots dos a l'alcova, aquesta va ser la salutació del sagristà:

—Pax tecum!

—Fora, fora escarabats, jo sóc federal de tota la vida.

—Jo no sóc un escarabat. És possible que no em reconeguis, passo de llarg per la teva memòria? Quimet, que n'estàs, d'atrapat!

—Ah, ets en Ventura. Sagristà o no, noi, xoca-la. Encantat de reveure't, sí senyor, els amics són els amics.

En Ventura, restablerta la vella amistat, assenya-la la Rossenda:

—Que t'és concubina, diguem la suposició?

—Tècnicament sí.

—Uix, desconsiderats, quines vardes! Jo sóc una dona decent.

—Afluixa i para, calma, noia, que no cingles i entrelluques que són brívies? Aquí senzillament em preguntaven si te m'aproximaves de senyora.

—Ah, la malpensada, perdoneu-me. Aquesta m'és la creu de no haver anat mai a costura.

—Així m'agrada, que no us baralléssiu, sobretot. Ara feia mesos que no t'havia vist, Quim, però avui el cor em deia de venir, i aquí em tens. I tu què, coneixent encara amb el teu credo?

—Sí, com sempre, ja ho saps, paiet: morta la cuca, llibertat i tapa't.

—Prou que em necessites, blasfem, ja ho ensuava. Pels senyals, ja et veig convertit d'un moment a l'altre en calcomania, i tan damnat, de cap al considerable sofre del benguistanó. Penedeix-te, que encara hi ets a temps.

—Això sí que és un sermó cristià. Si a una no li costés tant, deixaria escapar un rajolinet. I no et commou, herètic, fill d'un dimoni? Au, prepara't amb el sagristà, perquè quan arribi mossèn Apagallums ens executi el sagrat de la unió, amb una benedicció d'una gran eficàcia, així ho espero, però ràpida i de deu rals, que l'empalmes i jo no hi vull despendre més enllà de mig crespó.

—Malvats, coaccioneu la consciència lliure, deixeu-me esterrear en pau.

—Tanoca, amb ben poca cosa quedaries bé.

—De tot el meu record i del teu, Ventura, que

no crec en res. Tu et vas mofar, en canvi, de la causa.

—Em tocaven i m'estovaven l'entranya, i em vaig salvar. Si ara prepares l'esbandida, també ho aconseguiràs, ho picaràs a temps.

—Ventura, ets el meu amic, però si m'empipes t'etzibaré a pastar fang.

—Encomana't a Déu, tanoca.

—Me'n faig l'estella, però no crec en res.

—Aquest home és poc espanyol. Fill, bon germà, penedeix-te.

—Geni i figura. No he vist ni mai no he filuistrat cap filagarsa d'Andebel, com vols que hi cregui? Em mantinc ferm. Amb una condigna mesura de canguis, però ferm.

La boca del Federal s'omple de bromera. Les siluetes de la Rossenda i el sagristà es reflectien, aterrides i allargassades, a les parets de l'alcova en penombra.

III

Pam, pam, pam: uns quants trucs a la porta. La Rossenda va a obrir, i ara entrava en Pancraç, l'ataconador de la mateixa escala.

—Amb premís. La dona em deia suara que no estem potser prou bonets.

—Ai, Pancraç ataconador, a les acaballes!

—A les acaballes i rèprobe, l'home vol tufejar.

—Ai, Jesús, Maria i Josep!

La pietosa exclamació fa néixer de sobte una idea en el magí d'en Ventura. Preguntava a l'ataconador.

—Que tens principis?

—Home!

—De primera. Se m'ha acudit un pas de seriosa comèdia per convertir el Federal. Que t'em disfressaries de delegat Patopí? Jo t'invoco i tu apareixes per la finestra. Et fa, per una orquiduetta?

La Rossenda ajuda:

—Au, sí, compare ataconador, que mossèn Apagallums el trobi a punt, quan arribi. I feu-me també el favor d'enviar una canalleta de les vostres a la recortoria. Si mossèn Apagallums ja hi és, que s'afanyi.

En Pançaç, un bon jan, concedia:

—Bé, sigui, avui no puc tampoc anar a la taverna, que és el primer de maig. Torno de seguida.

Quan sortia, el Federal preguntava:

—Què deia, en Pançaç?

—Res, que sap una untura i l'ha anada a buscar.

—Ai, ai que em moro!

—Tanoca, converteix-te i fes neteja.

—No em vinguis amb més bestieses, sagristà, frena la barrila.

—Anem a pams, Federal, que és el meu deure. Ara mateix ens afirmaves que no havies clissat mai una trista filarsa d'Andebel. Si la guipaves, o encara que no fos més que la d'un modest representant, hi creuries?

—Manú, si fos de veritat, ben de veritat, tant diràs! En Ventura s'agenollava aleshores de cara a la finestra.

—Et prego, doncs, Patopí, de considerar el meu honor i el pòndol d'aquesta colomassa d'ortxieta en greu perill. Mostra el teu poder a l'empedreït i fes-me quedar bé, en trametre'ns sense dilació el teu autèntic prestigi per darrere de la balconada.

—Ai, ai, no em facis riure, que em moro!

La Rossenda xisclava:

—Riure? Mi-te'l.

El balcó s'obre amb terrabastall. Esclat de llum. La vera effigie de Patopí, retallada a la finestra. El missatger beneïa.

—Salut.

En Quim Federal tenia por i s'escrifassava:

—Tremolo, hi veig, crec, em vull reconciliar!

—Espera mossèn Apagallums, tanoca, que no tinc cap potestat.

—En deu tenir aquest sant del xaró, vull que la reconciliació sigui ben pública. Ai, pecador, federal, del morro fort, impenitent, quantes ofenses! I no sé si tindrè temps d'escorcollar-me a fons i d'abocar-les totes, sobretot una, Patopí: fa més de trenta anys que mantinc ròssecs de conferències amb la pròpia de l'ataconador de baix.

Un gran trasbals. Patopí renegava:

—Ondia, i per sentir-me dir això m'heu disfressat de Patopí?

Al llit, les últimes i oportunes sotragades del moribund. Tots hi corrien. En Ventura observa el Federal, li acluca els ulls i comunicava després a la Rossenda:

—Tinc el sentiment de dir-te, Senda, que Déu hi ha pogut més que nosaltres.

Plansys de la Rossenda:

—Ai, i mossèn Apagallums sense haver vingut! Ai, què serà de mi, pobreta? Reina, sola, amb dol i no en toco res!

—Tranquil·litza't, que encara fas prou goig. Vols

venir amb mi, mig de sagristans, mig del que sigui?
La Rossenda s'asserjava de cop sobre i acceptava els tractes:

—Ai, que te n'estic d'agraïda!

S'abraçaven, i ara s'esbadellava el plant de l'ataconador:

—Ai, pobre, pobre de mi! Trenta anys de no-gués que m'endinyava el Federal, i jo que vivia tan feliç, sense sospitar-ho!

El sagristà i la Rossenda el consolaven:

—Els roms sempre són els darrers a caure-hi, ja se sap, i d'altra banda has fet una obra de misericòrdia.

En Pancraç concedia:

—Això sí.

Aquest va ser el profund comentari final d'en Ventura:

—Una luctuosa escena, ai las! No som ningú.
En Pancraç remugava.

—Trenta anys! El que és aquella es recordarà en endavant de les eines d'un pegot, ho juro.

I es disposava a franquejar la porta. Caritatiu i sorneguer, en Ventura li desitja:

—Compte a no xocar ara, esborneiat, amb la llinda, que al damunt no se t'escarxés la trontollada txitxé.

L'ataconador ja havia après a bramular amb força traça i abandonava amb dignitat i sense més dany l'habitable. Ja sols, en Ventura i la Rossenda es posaven a vestir el muló, i la faula popular i edificant acabava aquí.

«C
frem J
dre ar
part.»
prés a
l'esco
va, ad
ver, e
«Es n
en m
olímf
Mestu
dora i
lla fe
en Pa
va diu
cas, c
En P
queix
rem»
nets.
Sauri
com